

VAN HIER IN OVERDINKEL LOPEN ALLE BELANGRIJKE STRATEN NAAR DUITSLAND

Via Invalsweg kwam 'Bommen Berend' Nederland binnen

Niet de echte grens, maar de grens tussen katholieken en protestanten bepaalde lange tijd het leven in grensdorp Overdinkel. „De andere kant van de straat was soms verder weg dan Duitsland.”

Herman Haverkate
Overdinkel

Het is de enige straat in Nederland die zo heet. Ilona Sanders, die toevallig net haar hond uitlaat, heeft het onlangs nog op de computer gecontroleerd. „Tik het woord 'Invalsweg' in en de enige treffer die je krijgt is Overdinkel. Alleen in België bestaat er nog een dorp met zo'n weg. Mooi, denk ik dan: zijn we toch nog ergens uniek in.”

Op deze grijze januaridag is het op de Invalsweg vooral vredig en stil. Recht als een liniaal en vooral ook eindeloos lang, zoals alle belangrijke straten in Overdinkel, loopt het weggetje richting de grens. Van inval-lende Duitsers is allang geen sprake meer. Ilona Sanders maakt er dagelijks minimaal een keer in serene rust een rondje met een van haar drie honden.

„Dit is historische grond. Bisschop Bernhard von Galen van Münster, 'Bommen Berend', is in de 17de eeuw met zijn leger langs deze weg de Nederlanden binnengevallen, zo wordt gezegd. De Invalsweg dankt er zijn naam aan. Daarginds, bij het landkruis, zou hij zijn kampement hebben opgeslagen. We leven hier aan de grens, hé. Duitsers horen bij ons leven. Alleen komen ze tegenwoordig voor boodschappen en drugs.”

Tanken in Duitsland

Ilona Sanders woont al vijftig jaar in Overdinkel. Haar huis aan de Invalsweg ligt aan de rand van het dorp en kijkt uit over de weilanden. „Het is een uithoek hier, maar dat is tegelijk ook het mooie. Je kunt alle kanten op. Het dichtstbijzijnde tankstation ligt in Duitsland. Overdinkel ligt 2 kilometer van Losser, maar even ver van Gronau. Tenzij je hier moet zijn, komt een normaal mens hier nooit. Van mij mag dat ook zo blijven.”

Ook de eerste bewoners van het dorp kwamen naar Overdinkel omdat ze moesten. Vanuit Friesland en Drenthe trokken ze naar Twente om in de textielindustrie te gaan werken. „Er was hier werk genoeg”, zegt Joke Küpers-Oude Kempers. „Dat was ze ook verteld. In Steenwijkerwold zat een pastoor uit Losser die de mensen overhaalde om naar dit gebied te gaan. Zo is mijn eigen familie hier ook gekomen. Ze kwamen uit Stel-

▲ In Overdinkel zijn alle belangrijke straten recht, en ze lopen allemaal naar de grens. FOTO'S RIKKERT HARINK

▲ Landkruis aan de Invalsweg, nabij de plek waar bisschop Bernhard von Galen, 'Bommen Berend', tijdens de eerste dag van zijn veldtocht in de Nederlanden zijn tenten op-sloeg.

In mijn jeugd bestond Overdinkel nog uit twee helften

– Joke Küpers

Overdinkel
gem. Losser

Overdinkel heeft circa 3000 inwoners en valt onder de gemeente Losser

- Beeld voor de broers Nijland, bijgenaamd Prik en Prak
- 'Bommen Berend' herleeft jaarlijks op de schuttersfeesten

lingerwerf. Dat dialect is hier ook heel lang nog gesproken.”

Joke en haar man Gerard kennen de verhalen nog goed. Over de armoede in het dorp, de kleine huisjes waarin soms meerdere gezinnen woonden, opstandige socialisten en de huisjesmelkers Klaver en Knol, de eigenlijke bazen van het dorp. „Tjibbe Knol had een winkel. 'De burgemeester van Overdinkel' noemden ze hem. Die verhuurde huizen maar dwong de bewoners tegelijk om boodschappen te doen in zijn winkel.”

Drama voor het dorp

Gerard Küpers werkte tot zijn 40ste in de textiel. Als hij zijn ogen dicht doet, hoort hij zo weer het lawaai van de machines. Bussen die elke morgen stopten in het dorp, brachten hem en andere arbeiders naar de fabrieken en 's avonds weer terug. De massale faillissementen betekenden een drama voor het dorp. „Al die mannen zaten opeens zonder werk. Ik ook. Geen mens die een poot voor je uitstak. Er was amper werk, toen. Met heel veel

▲ De protestantse kerk aan de Hoofdstraat, een van de twee kerken van het dorp.

geluk heb ik toen een nieuwe baan gevonden bij Polaroid in Enschede.”

Het dorp van nu lijkt nog altijd op het dorp van toen, vindt Joke Küpers. Huizen langs een lange straat, twee kerken en geen echt centrum: dat is nog altijd het beeld van Overdinkel, ook al is er met de bouw van een nieuw kulturhus voor het eerst iets van een centrale ontmoetingsplek ontstaan.

„In mijn jeugd bestond Overdinkel nog uit twee helften. De Hoofdstraat, waar we woonden, was de grens. Veel meer eigenlijk dan bij de grens met Duitsland begon aan de andere kant een andere wereld. Aan onze kant woonden de katholieken, aan de andere kant de protestanten. Als kind werd het mij uitdrukkelijk verboden om de weg over te steken. Het huis waar ik nu woon, heb ik pas voor het eerst gezien toen ik ging trouwen. Ik wist niet eens dat het bestond.”

Processiepark

Midden in Overdinkel, achter de katholieke kerk, ligt nog altijd een van de grootse trekpleisters van het dorp:

het oude processiepark. In de hoogtijdagen bezochten zo'n 30.000 bezoekers de jaarlijkse Gerardus Processie, tot ergernis vaak van de protestanten. „Dan stond het hele dorp vol met bussen. Elk jaar opnieuw.”

Van de mensenmassa's van toen is nog maar weinig over. „De mensen willen niet meer. Het is niet anders”, zegt Joke Küpers. De teloorgang doet haar pijn, net als het verlies van die andere grote trekpleister, Saksenstal Gerrit. Het roemruchte zalencentrum met daarin ook een smokkel- en textielmuseum, was een ontmoetingsplek maar brandde tien jaar geleden tot de grond toe af. Op de plek waar het stond, staat nu de Aldi-supermarkt.

Alles bewaard

Echt afstand nemen van het verleden kan ze nog niet. Alles wat maar aan het verleden van haar dorp herinnert, wordt door haar met grote zorgvuldigheid bewaard. Zo heeft ze nog altijd haar eerste servies, gekocht in Gronau en door haar zelf in delen over de grens gesmokkeld.

„Zo deed iedereen dat destijds. Overdinkel smokkelde erop los. Boven een bepaald bedrag moest je immers invoerrechten betalen aan de grens. De oplossing was dus om de kopjes en schotels stuk voor stuk mee te nemen naar Nederland. Ik heb het al die jaren bewaard. Het hoort bij mijn leven, net als het dorp zelf. Ooit wilde ik uit Overdinkel weg, maar nu niet meer.”

■ Onze verslaggevers Theo Hakkert en Herman Haverkate bezoeken wekelijks plekken in de regio. Tips? redactie@tubantia.nl onder vermelding van Van Hier